

რედაქცია

სიმონსონის ქუჩაზე, ნაზაროვის სახლში, პირველ კლასიკურ გიმნაზიის უკან.

სელის-მოწერა, მიიღება თბილისში «დროების» რედაქციაში, ქუთაისში, ჭილაძეების წიგნის მაღაზიაში, გარეშე მცხოვრებთათვის ადრესი: В. Тиф. шель, 17 редакция «Дროება»

«დროების» ფასი მთელის წლისა... 9 მან. სამის თვისა... 3 მან. ექვსის თვისა... 5 მან. ერთის თვისა... 1 მან.

დროება

გამოდის ყოველ დღე ორშაბათს გარდა.

უასი ბანსადგენისა

სტრიქონზე რვა კაპ. განცხადება მიიღება ქართულს რუსულს და სხვა ენებზედ.

თუ საქმროება მოითხოვს, რედაქცია გაასწორებს და შეამოკლებს დასახებულად გამოგზავნილ წერილებს. დაუბეჭდველ წერილებს რედაქცია ვერ დაუბუნებს ავტორს.

ცალკე ნომერი «დროებისა» ღირს 5 კაპეიკი

ქართული ბიბლიოთეკა

(წელიწადი მეორე)

მომავალ 1884 წ. იანვრიდან ქუთაისში «ქართული ბიბლიოთეკა» გამოვა ყოველ-თვე-და-თვე იმავე სახით და სიერკითხ, როგორც აქამომდე გამოდიოდა.

სელის მოწერა მიიღება:

მთაისში: «ქართული ბიბლიოთეკის» რედაქციაში, რომელიც იმყოფება თბილისის ქუჩაზედ დ. ლორთქიფანიძის სახლში. თბილისში: ბ. ზაქარია ჭიჭინაძესთან, ჩარკვიანის წიგნის მაღაზიაში. მორში: — მკ. შურტელაძისას.

ბათუმში: — იულია ლავრის ასული ჩხეიძისას. შოთში: — ნატ. მაქაროვისას.

უასი მთელის წლისა 6 მან.

ძალაქს გარეშე მცხოვრებთ ამ ლრესით უნდა დაიბარონ ქუთაისში: В. Кутаисъ, въ редакцію журнала «ГРУЗИНСКАЯ БИБЛИОТЕКА».

ხვედრი ფული ხელის-მომწერთა ქუთაისის დაბარებისათვის უნდა გამოგზავნონ რედაქციაში.

(10—2) რედაქტორი — გამომცემელი ეკ. ლორთქიფანიძისა.

ანწრენის თეატრი. კვირას, 1 იანვარს ქართ. დრამატ. დასის ამხანაგობისაგან სახსოვრად ქართული თეატრის დაარსებისა (1 იანვარს 1850 წელს) და მისის დამფუძნებელის თ. ბ. დ. პრისტავისა წარმოდგენილი იქნება:

I კუნძი კომედ. 2 მოქმ. თხზ. თ. ბ. პრისტავისა. II ბაქრა მ. კომედ. 1-ლი კომედ. თ. გ. კრისტავისა. III უჩინ-მაჩინის ძუდი კომედ. 1 მოქმ. თხზ. თ. ბ. პრისტავისა.

«დროების» ქელტონი, 31 დეკემბ. სიკვდილი ოლივი გააქილის. (მოთხოვნა ემილ ზოლასი) დასასრული*)

მართი წამი მე ზურგზე ვიწვი და თხრილიდან ცას შევეცქეროდი. ღამე იყო. ზვეით ცის კამარზე, როგორც მშვენიერ ლურჯ ხაერდზე, კაშკაშობდნენ ვარსკვლავები, ხან-და-ხან საღამოს ნიავს მოჰქონდა ჩემამდის გაზაფხულის ხე-ფოთოლის სუნელე-ბა. ღმერთო! მამ გადავჩი, ვსუნთქავ, მთბილა. მე ავტირდი, ავტიკტიკდი, სასოებით ამართე ხელები ცის სიერკისკენ. ოჰ, რა სასიამოვნოა სიცოცხლე!

პირველად მე მსურდა მიგუსულიყავ სასაფლაოს დარაჯთან და მეთქვა მისთვის, რომ წავეყვანე სახლში. მაგრამ ზოგიერთი, ჯერ კიდევ გამოურ-

IV დიპარტისკანტი ლეკური და ჩეჩნური ბ. მოხვეე ითამაშებს ხანჯლებზედ. დასაწყისი 8 საათზედ. (1—1)

6 იანვარს, 1884 წ. სათავად-აზნაურთა სკოლის გამგე კომიტეტისაგან იქნება გამართული თბილისის «კრეფუკის დაბაზში»

გალი სკოლის სასარგებლოდ. ქალებს შეუძლიანთ დაქსოვონ გულ-შეკრული კაბები თავ. ბალი დაიწყო საღამოს ცხრა საათიდან. ფასი ბილეთებისა 2 მან. ბილეთების ყიდვა შეიძლება შეკრდომის საბეტონში და თვით «კრეფუკში». 5-5

კვეველი, მოსაზრების გამო, მიუტყვევეს აზრი. ცხადია, ვიფიქრე, რომ ამ გვარი მოულოდნელი მისვლით გადავრეე ყველას. რისთვის უნდა აეჩქარდე, როდესაც შემიძლიან წინდა-წინე მოვიფიქრო და აწონო ის, რისაც ასრულიდა მომივა კკუაში. ავათვალე რა-და-თვალე რე ჩემი თავი და შეენიშნე, რომ მარცხენა ხელზე კბილების ნიშანი მანდა; ამის გამო, თითქო ცივბასა ვგრძობდი, მაგრამ ეს ცივბა უფრო მაცხოველებდა და მძლევდა მოულოდნელ ძალას. მე დავრწმუნდი, რომ შემიძლიან გავიარო სხვის დაუხმარებლად.

აუჩქარებლად ჩავაფიქრდი ჩემს მდგომარეობას. ახვა-და-სხვა აზრები მიტრიალებდნენ თავში. ჩემს გვერდით, საფლაოში, მოვხანე ნიხები, რომელნიც მუშებს დარჩენილათ; მე ვგრძენი სურვილი ამომეგოს ის ხერელი, საიდანაც გამოვძვერი, რომ არავის არ მოსელოდა კკუაში, ვითომ მკედრეთით აღედგე. ამ წამში ჩემს თავში არ იყო არც ერთი ცხოველი

ზღილობა კაი სამონელია! (გონივრული ანდაზა) თბილისი, 31 დეკემბერს.

მუშინ ქრონიკაში ამოიკითხავდით, რომ ერთს პირს უთქვამს მორში შეკრებილთა თვად-აზნაურობისათვის, — თქვენ შორის, როგორც შევიტყვე, ბევრი ყაჩაღობას, ქურდობას და ცარცვას ეწყობა და, თუ კიდევ გავიგე რამ ამისთანა, იძულებული ვიქნები მთავალ-მმართველს შევატყობინო და დამნაშავე აღმინისტრაციული წესით გადავასახლებინოვო...

ჩვენ, რასაკვირველია, იმ აზრისანი არა ვართ, რომ თუ კი თვად-აზნაურობაში გამოერევა რომელიმე თავის ყოფა-ქცევით მანე პირი, უნდა ეს აუ ყოფა-ქცევა მხოლოდ იმიტომ მოეუთმინოთ, რომ ის თვად-აზნაურობის წევრია. ძანონიც და სამართალიც ერთგვარად უნდა მოეპყრას, როგორც თვად-აზნაურობას, ისე სხვა წოდების პირთა; მხოლოდ ეს არის, რომ, თუ კი მართლა ავაზაკობა ვინმე ჩაიდინა და ამ ავაზაკობის ამბავმა მთავრობის ყურამდე მი-აღწია, ავის მომქმედი პირ-და-პირ უნდა დასახელდეს და ერთისა და ორის პირის გულასათვის მთელს წოდებას, რომელიც უნდა იყოს ეს წოდება, შეურაცხება არ უნდა მიადგეს.

შინაური ძროხისა ჩვენ შევიტყვეთ, რომ 20-ს დეკემბერს მუთაისის საადგილ-მამუ-

აზრი; საქროდ არ მიმანდა, რომ ვისმეს გავგო ის, რაც მოხდა. ამასთან მრცხვენოდა კიდევ სიცოცხლისა მაშინ, როდესაც ყველას მკედარი ეგვანე. ნახევარი საათის მუშაობის შემდეგ, მე მოვაწყე ყოველისფერი, როგორც რიგი იყო, და ამოვბტი საფლაოვად.

რა მშვენიერი ღამეა! სასაფლაოზე ღრმა მყუდროება სუფევდა. მოთეთრო ძველების შუა მოჩანდნენ ხეების შავი აჩრდილები. ღაფუქრდი რა სასაფლაოს მდებარეობაზე, შეენიშნე, რომ ცის მთელი ნახევარი მალა განათებული იყო ცეცხლით. იქ იყო პარიჟი: მე გავემგზავრე იქითკენ და მივლიოდი ბნელაში ჩამწკრივებულ ხეებს შუა. ორმოც-და-ათი ნაბიჯის შემდეგ დავილაღე და დავისვენე. რაკი ჩამოვეყვი ქვის სკამზე, მხოლოდ მაშინ მივაქციე ყურადღება ჩემს თავს. მე კარგად ვიყავი ჩაცმული და მქონდა ყოველისფერი გარდა შლიაპისა, რომელიც არ ჩაუტანებიათ საფლაოში. როგორ უმად-

ლო ბანკში დანიშნულ ვაჭრობაზედ სამასზე მეტ გამოცხადებულ მამულში მხოლოდ ორმოცზე მომხდარა ვაჭრობა. ორმოცში ცამეტი გაყიდულა და ოც-და-შვიდ მამულზედ ვაჭრობა გადადებულია მომავლის წლის 11-ს იანვრამდე.

ჩვენა ენახეთ რამდენიმე რვეული იმ ფრანკოზული წიგნისა, რომელიც ბ. მურიემ შეადგინა და ოთხ რვეულად გამოისცა და რომელსაც სახელათა ჰქვიან «სამეგრელო». ამ წიგნში დაწერილებით არის ეს ჩვენი მხარე აღწერილი და არც ერთი შესანიშნავი საგანი უყურადღებოდ არ არის დატოვებული. სამეგრელოს ისტორია, ეტნოგრაფია, გეოგრაფია, მიწის მუშაობა, სხვა-და-სხვა ხელოსაქმე, მეგრელების რწმუნებანი და ჩვეულებანი, ზღაპრები და გარდმოცემანი, — ერთი სიტყვით, ყოველისფერი დაწერილებით არის წიგნში ნაამბობი და შესაფერის სურათებით განმარტებული.

როგორც გვატყობინებენ, იმერეთში დიდი ზარალი უქნია მდინარე შვირილას: ამბობენ, არავის ახსოვს შვირილის ასეთი მომატებაო. ორი წისქვილი დაუქცევია, მრავალი პურით დათესილი ყანები გარდაურეცხია, და ას ქცივამდის ადგილი წაუღევია. დაუქცევია აგრეთვე სა-ნაფო, ერთი ნაფი მოუტაცნია და ამბობენ, ერთი მენავეც დაალოჩოვო; წაუღია აგრეთვე სამ-ასი საყენი რკინის გზის შემა.

ლიდი გულში ჩემს ძვირფასს მარგარიტას, რომ ასე კარგად ჩამაცუა. მარგარიტას მოგონებამ წამომაცუნა ფეხზე. მე საშინლად მომინდა იმისი ნახვა. იმ გზის ბოლოს, რომელზედაც მე მივლიოდი, უეცრად წინ კედელი ამემართა. მე ავედი ერთ ძველზე, მივწედი იქიდან კედლის თავს, გადავცოცდი მასზე და მძიმედ დავეცი მეორე მხარეს. შემდეგ მე მივლიოდი რამოდენიმე წამი დიდს, სრულიად ყრუ ქუჩაზედ, რომელიც სასაფლაოს მისდევდა. მუშკა არ ვიცოდი კი, სად ვიყავი, მაგრამ მაინც ჯიუტად ვუძვოვრებდი ჩემს თავს, რომ მივდივარ პარიჟში და იქ მოვინახე ლაფინის ქუჩას მეთქი. მილაკ კაცებმა გაიარეს. მე არც კი ვკითხე, სად მივყავდი გზასა. იქვიანობა გამომერია და დაუნდობელი გამხდა, ასე რომ არ მინდოდა გამეზბილა ვისმესთვის ჩემი მდგომარეობა. მხლა მანსენდებდა, რომ მაშინ საშინლად მაწუხებდა ცივება და მირედა სრულეებით კკუა-გონებას. ბოლოს იმ დროს, როდესაც გამოე-

*) იხ. «დროება» № 261.

«Русский Курьер»-ს პეტერბურგიდან სწორედ შემდეგ: «მინისტრმა მსტროვსკიმ, ძველსაში სახელმწიფო ქონებათა დათვლიერების დროს, განსაკუთრებით ყურადღება მიაქცია საძოვრის საქმეს. ძველსაში აქეთა მხარეში, სადაც საქონლის გაშენება შედგენს უმთავრესსაგანს წარმოებისა და ვაჭრობისა, სახელმწიფო ქონებათა შორის არიან მრავალი და დიდძალი უტყეო მთადგილები, რომელნიც თვისივე მდებარეობის გამო უფარგინი არიან, მაგალითად, პურის მოსაყვანად. რადგანაც უმეტესი ნაწილი საზაფხულო საძოვრებისა ძველსაში აქეთა მხარეში (ორ მილიონ დესიატინაზე მეტი) შედგენს სახელმწიფო ქონებას, ამისათვის სახელმწიფო ქონებათა მინისტრმა, ძველსაში თვისი მყოფობის დროს, შეიმუშავა პროექტი ახალი გვანდებულებისა შესახებ სახელმწიფო საზაფხულო და საზამთრო საძოვრებისა ძველსაში აქეთა მხარეში. მინისტრს აზრათა აქვს დაეხმაროს საქონლის გაშენებას და გადიდოს სახელმწიფო შემოსავალი.

თავად დონდუკოვ-კარსაკოვიც დათანხმებია მინისტრის პროექტს; ამიტომაც სამინისტრომ გარდაწყვიტა წარუდგინოს იგი დასამტკიცებლად სახელმწიფო რჩევას. პროექტი შეიცავს შემდეგს მუხლებს: 1) საზაფხულო და საზამთრო საძოვრები ძველსაში აქეთა მხარეში მიეცემა უფაოდ საზამთროდ ყველა მცხოვრებლებს; ამით ჭეიქობდენ მოსპონ კერძო პირთა და საზოგადოებათაგან საძოვარი ადგილების დასაკუთრება. 2) საძოვრები ითვლებიან სახელმწიფო ქონებად, რომელიც არ გაიცემა არც ნასყიდობით და არც ჩუქებით; 3) იჯარით გაცემის საძოვრებისა მოსპობა; ის საძოვრები კი, რომელნიც კონტრაქტებით გაცემულია, კონტრაქტების ვადის გასვლის შემდეგ, უნდა გადავიდეს მმართველობის

დროს დიდ ქუჩაზე, სრულებით ამერიკა თავი და წაიქეცი ტროტუარზე. აქ ჩემს ცხოვრებაში სრულიად უცარიელი ადგილია. სამი კვირის განმავლობაში მე არ მოვსულვარ გონზე. როცა ცოტად მოვბრუნდი, დაეინახე, რომ ვიწვიო სადღაც უცნობ ოთახში. შიდაც კაცი მადგა თავზე და მივიღიდა. მან მე დალაგებით მიამბო, თუ როგორ ვენახე დილით მონპარნასის ქუჩაზე და წავეყვანე თავის სახლში. ეს იყო ბებერი დოქტორი, რომელიც ეხლა აღარ ექიმობდა. როდესაც მადლობა გამოვუცხადე, მან მკვანედ მიპასუხა, რომ ჩემმა ავადმყოფობამ მიიზიდა მისი ყურადღება და აღძრა მასში მისი გამოკვლევის და შესწავლის სურვილი. ამასთან, ჩემის უკეთობის პირველ დღეებში, იგი არ მამძღვედა ნებას მეკითხა რამე და თითონაც არაფერს მკითხავდა. მე დავეჩი საწოლში კედელს რამდენსამე კვირას, რადგანც თავს სუსტად ვგრძნობდი. არც კი

ბის განკარგულებაში; 4) საზაფხულო საძოვრისთვის საქონლის თავზე დადგენილი გადასახადის მაგიერ უნდა დადგინონ გადასახადი დესიატინობით; 5) საძოვარზე გადასახადი მოიჯარადრეგდება წინდაწინვე უნდა შეიტანონ ხაზინაში; 6) რათა გადასახადი თავ-თავის დროზე შეიტანონ-იქმნას, ამისათვის კერძო პირებმა უნდა წარადგინონ გირაო და საზოგადოებათა შემოიღონ ურთიერთობა; 7) ვინც გადასახადს დროზე არ შეიტანს, იმას გადახდება ჯარიმა.

«ეს პროექტი ამ მოკლეს ხანში განიხილება სახელმწიფო რჩევაში».

რუსეთი

სახელმწიფო ქონებათა მინისტრმა მსტროვსკიმ წარუდგინა სახელმწიფო რჩევას პროექტი შესახებ დაწესებითი საძოვრის სასწავლებლების დაწესებისა. ეს პროექტი, როგორც იწერება, მოკლეს ხანში განიხილება სახელმწიფო რჩევის განხორციელებას განუყოფლად. მსტროვსკის პროექტში ხსენებულ სკოლებისთვის დადგენილი არიან შემდეგი საზოგადო წესები: 1) დაწესებით სკოლებს დანიშნულებად ექმნებათ დაწესებითი და ძირითადი საძოვრის ცოდნის გავრცელება საღვთისა, განსაკუთრებით პრაქტიკული სწავლების საშუალებით; 2) სკოლები იქმნებიან ორის რიგისა: პირველს რიგის სკოლებსა, რომლებს გუჩსი ნაკლები ექმნება, დანიშნულებად ექმნებათ მუშაობის მცოდნე მუშების დამზადება, მეორე რიგის სკოლებსა, რომლებსაც უფრო გრძელი პრაქტიკა ექმნებათ, უნდა მოამზადონ არა მარტო მუშები, არამედ გამგებლებიც დადი საძოვრის ოჯახებისათვის; 3) ყოველ საძოვრის სკოლას უნდა ჰქონდეს შესაფერი საძოვრის ოჯახობაც, რომელიც შეიძლება

ეცდილობდი მომეგონებინა რამე: მოგონება მალაყდა და მაწუხებდა. მე თითქო მრცხენოდა და მეშინოდა რიდასიც. ჭე, — ფიქრობდი ჩემთვის, — როდესაც შევიძლებ და ავდგები, წავალ და გავიგებ ყოველისფერს. შეიძლება, ბოდვის დროს მე კიდევ ვახსენე ვისმეს სახელი; მაგრამ დოქტორს არა უთქვამს-რა ამან. მისი გულკეთილობა თავის მომამბებრებელი როდრი იყო. ზაიარა რამდენიმე ხანმა და ზაფხულიც მოვიდა. მრთ ივლისის დილას, როგორც იყო, მე მივიღე ნება წავსულიყავ სასიეროდ. დილა მშვენიერი იყო და მხიარული მხე თითქო აყმაწვილებდა პარიზის ძველებურ ქუჩებს. მე მივიღიდი ნელ-ნელა და ვთხოვდი გამეღელ-გამომეღელს ეჩენებინათ ჩემთვის დიდი რისი ქუჩა. როგორც იყო, ბოლოს, მოვინახე იგი კიდევ და ძლიერ ვიცანი ჩემი ოტელი. ბავშვურმა შიშმა ამადლევა მეტის-მეტად. მე მცინოდა საშინლად, რომ ჩემი უფცარი გა-

კეთონდავს ან თვით სკოლას, ან დაკრძო მეპატრონეს; საძოვრის სკოლებს დაასრუბა შეუძლიანთ მმართველობას, ერებას, საძოვრის და სხვა საზოგადოებათა და კერძო პირთა მმართველობის დასმარებით; კერძო საძოვრის სკოლებსა მმართველობა მისცემს ნოყიერს და საჭირის მიწას მუშაობისათვის; გარდა ამისა, პროექტის თანახმად, მმართველობამ სკოლა უნდა მოემართოს კერძო საძოვრის სკოლებსა უფლითაც წლიურად სკოლის ხარისხის დაგკარად.

— ჭეოდისის მხარეში (ეიროში) მომხდარა საშინელი და საზარელი მკვლელობა, რომელიც, როგორც ჭეიქობენ, იყო შედეგი შურისა და მტრობისა: ერთს სოფელში მოიბინა ცხენმა, რომელსაც გუდზე ება სრულად დამსინჯული და დაღწილი კაცის გეპი; სოფელის, გარეგნული ამ საზარელი სურათით, შეუდგენ დამნაშაუთა ძენს: იმით მიაკვლიეს ერთს ახლა სოფლის მცხოვრებთან; ამ უკანასკნელს, როგორც ამბობენ, მტრობა ჭეიქნია იმ უბედურთან, რომელიც ცხენის გუდზე მიბუღი იყო.

უცხოეთი

მკითხველებმა იციან, რომ პეტრიის იმპერიის სლოვიანები ამ ბოლოს დროს დიდს მოძრაობაში არიან, აშკარად და გაცხარებით იბრძვიან თავიანთ საკუთარ უფლებათა დასაცველად. ამისათვის საჭიროდ ვრაცხთ ვაცნობოთ ჩვენს მკითხველს ყოველივე, რაიცა შეეხება ამ ბრძოლას; ამ მოძრაობას. პეტრიის ქვეშევრდომნი ხალხნი რამდენიმე პარტიად არიან დაყოფილნი. ზოგი მათგანი, როგორც მაგ., ჩენები, პოლიაკები, სლოვენები და დალმატელები თანაუგრძობდენ უფრო ესრედ წოდებულს ნემეცურს კონსტიტუციულს

მოცხადებით არ შემეშინებინა მარგარიტა. ჩემის ფიქრით, უმჯობესი იყო ჯერ შემეტყობინებინა ყოველისფერი მამენისათვის, რომელიც იქვე ახლოს იდგა. მეორეს მხრით, ცოტათი არ იყოს, არც მესიამოვნებოდა შეუამავალთან მიქცევა ამ საქმეში. ამ გვარად, არ ვიცოდი, რა გადამეწყვიტა და თან ვგრძნობდი მთელს ჩემს არსებაში საშინელ სისუსტეს. სახლი მზისაგან ყვითლად მოსჩანდა. მე ის ვიცანი თავის ბინძური რესტორანით, რომელიც ქვეითა სართულში იყო და რომლიდანაც ჩემთვის სადილი მოჰქონდათ ხოლმე. ავიღე თავი მადლა და მივაჩერდი უკანასკნელ ფანჯარას მარცხნივ, მეცამე სართულში. ის ერთიანად გაღებული იყო. შეცრად ამ ფანჯარას გადმოაწეა ახალგაზდა, კოჭით შემოსილი, დაუფარცხელი ქალი. მას მოჰყვა ახალგაზდა ყმაწვილი, რომელმაც გამოაჰყო თავი ფანჯარიდან და აკოცა ქალს კისერში. ეს მარგარიტა არ იყო. მე არც კი გამაკვირ-

პარტიას და, რასაც ვეფელე მისი მხარე უჭირავთ. მის პარტიის უფლები კლუბი ჰყავს მომხრედ. მრთი კლუბის მოთავედ არის ყველასაგან პატივემული გრაფი ბოგენვარტი, ხოლო მეორისა—თავადი ლიტენშტიინი. ეს პარტია ძლიერი პარტიაა, დიდი მნიშვნელობა აქვს მთელს პეტრიის იმპერიაში და მეტის-მეტად მტრობს და ეწინააღმდეგება მეორე პარტიას, რომელსაც ეწოდება «შეერთებული მარცხენა» ნემეცური კონსტიტუციონალი პარტია თხოულობს, რომ სამართლიანად და თანასწორად აღიარებულ-იქმნან ყველა იმ ხალხთა უფლებანი, რომელნიც ჰაბსბურგის იმპერიას შეადგენენ, ხოლო მარცხენა პარტია კი თხოულობს, რომ ნემეცთა ელემენტი მფლობელობდეს იმპერიაში.

როდესაც, 2 აპრილს 1881 წ., მოხდა პირველი სკდომა პარლამენტისა და დიწყო სჯა შესახებ სახელმწიფო ენისა. მარცხენის წევრმა გრაფმა შურბრანდმა წარუდგინა პარლამენტს კანონ-პროექტი, რომელშიაც ამტკიცებდა, რომ სახელმწიფოში მარტო ნემეცური ენა უნდა იხმარებოდესო. ამან შედ მინისტრმა-პრეზიდენტმა გრაფმა ტააფემ უპასუხა, რომ ამ გვარი კანონ-პროექტის განსჯის დრო ჯერ არ არისო; მმართველობა იმ აზრისა არის, რომ ამ საქმის განხილვას მხოლოდ მაშინ ექნება ძალა, თუ სულ ყველა ხალხი და პოლიტიკური პარტიები თანახმანი იქნებიან ამანდლო. მეორე კრება ამ წლის 22 იანვარს მოხდა...

სლოვიანებს ახლოვთ, რომ გრაფმა ტააფემ, როდესაც სახელმწიფოს გამგეობა იკისრა, თავის პოლიტიკის საგნად აღიარა ყველა ჰაბსბურგის იმპერიის ხალხთა თანასწორობა და მათი ურთიერთ შორის მორიგებაო. ტააფეს მოქმედების ამ გვარი პრაგმატა სატანტო სიტყვაშიაც ნათლად იხატება. ამ სიტყვაში, სხვათა

ვა ამან, რასაც ვხედავდი. მე მომეჩვენა, რომ ეს კიდევ ენახე ერთხელ სიზმარში და აგრეთვე სხვაც ბევრი რამ, რასაც შემდეგ ვნახავ. მრთი წამი მე ვიყავი გაჩერებული ქუჩაზე და ვფიქრობდი, შევიღე და დავეკითხო თუ არა ამ შეყვარებულებს, რომელნიც მხეში იდგნენ და შეუპოვრად იცინოდნენ. ბოლოს გადავწყვიტე რესტორანში შესვლა. იმისი არ მეშინოდა, რომ მიცნობდნენ. ტინის ანთების დროს წვერი გამეზარდა და თან სახე ცოტათი დამიძვლდა. იმ დროს, როდესაც სტოლთანა ვჯდებოდი, უცრად დავინახე მამენი, რომელიც შემოვიდა თეფშით ხელში და მოითხოვა ორი სუს ყავა; იგი დადგა თანხას წინ და დიწყო გამყიდველ ქალთან კორებზე ლაპარაკი. მე დაუფლდე ყური, რასაკვირველია. — მართლა, — იკითხა უკანასკნელმა, — საბრალო დათანხმდა ნეტავი, თუ არა? — მაშ, აბა, რა უნდა ექნა, — უპა-

შორის შემდეგია ნათქვამი: ამბობს თებლობა დღის იქით სახელმწიფოს ყველა ხალხებზე ერთნაირად და განურჩევლად იზრუნებს, აესტრია ყოველთვის დედად და მფარველად ეყოლება ყოველს თავის ხალხს.

რამდენად ასრულებენ ამ პროგრამას, ჩვენ იმის განხილვაში არ შევალთო, — ამბობს გზებით, — ჩვენ მხოლოდ იმას ვიტყვი, რომ ამ პროგრამის ნამდვილად შესრულება აუცილებლად საჭიროა ჰაბსბურგის იმპერიის მრთობისა და უნებლობისათვისაო.

— ჰრანტუსული ქურთალ-გაზეთები სონტას აღებად სულ სხვა კილოზედ დაპროექტდნ და ახლა, როდესაც აღეს, სრულიად სხვა კილოზედ დაუწყეთ დაპროექტი. აქამდე ამბობდნ, რომ თუ ერთი საფრანგეთმა დაიპროექტა და პაციოსრად გამოვიდა ამ გაკვირებელი მდგომარეობიდან, მას სხვა არა უნდა-რა, სხვა არაფერს დავს დაუწყებს ჩინეთსაო, — ესტა კი, როდესაც წადილი შეისრულა, მარკინ-ძენგეც ინგლისში წავიდა შუა-კაცობის სახორცელად და ჩინეთშიც თავი მოიხარა, საფრანგეთი ბანინგის ასაღებათ ემზადება და არავის შუა-კაცობასაც აღარა მღამულობს, მაშინ როდესაც სონტას აღებად უარს არ ამბობდა ინგლისის ან რუსეთის შუა-კაცობაზედ. ზოგიერთი გაზეთების იხროთ, ჟერის რომ 300,000,000 ფრანკი მოეთხოვა ჩინეთისათვის, ამით ის იმ ხარჯსაც შეაქებდა, რა ხარჯიც საფრანგეთს მიეცა ამ ომისაგანა, და ამასთანავე თვით მმართველობის მნიშვნელობასაც აღამაღლებდა ხალხის თვალშია; ამით დაამტკიცებდა, რომ ხალხს შეუძლიან, ენდოს თავის მმართველობის ენერჯიასა და გამჭირაობასაო.

— ჰვანის სააგენტოს შემდეგი ტელეგრაფი მიუღია შესახებ მარკინ-ძენ.

სუხა ბაბენმა, — უკეთესს რას მოიგონებდა; სიმონო ნამდვილ გეგობრად გაუჩნდა. იმან კარგად გაათავა თავის საქმეები, კარგად დიდი საბჭიდრო მიიღო და სხორეა შერე, თუ გნებავს, წამობძანი ჩემ დედასთან, რომელსაც კამპანიონკა ეძირეებაო.

დახლთან მდგომმა ვაქარმა ქალმა ჩაიკინა ემბაკურად. მე კი მივიფარე ხანზე გაზეთი, რადგანაც მეთრის-მეტად გაფიქრადი და ხელეშობაც ძაგბავი დამიწყო.

— რა თქმა უნდა, ეს ყოველივე რი ქორწილით გათავდება, — განაგრძობა ბაბენმა, — მაგრამ გეფიცებთ პაციოსნებას, არაფერი უწესოვებ არ შემინინაა მათთვის. საბრლო ქალი დასტირდა თავის ქმარს და ყმაწვილ-კაცსაც მშენებრად ეჭირა თავი. მრთი სიტყვით, რაღა გაგაგებლო, გუშინ წავიდნ აქედამ. როცა კათავდება გლოვა, მაშინ, შეისრულდნ თავიანთ სურვილს.

ამ დროს ის კარი, რაცელიც

ვის ინგლისში წასვლისა: ამარკინ-ძენი ინგლისში იმიტომ მოვიდა, რომ იქაურს კაბინეტს სთხოვოს საფრანგეთთან შუამავლობა; მაგრამ საეჭვოა, კაბინეტმა იმის თხოვნა შეასრულოს, რადგანაც ესტა, სონტას აღების შემდეგ, არავის აღარ შეუძლიან საფრანგეთს მოსთხოვოს, რომ იმან ჩინეთს თავი დაანებოს, ვიდრემდის თავისას არ შეასრულებს. ჰუიქრობენ, რომ ჩინეთი იძულებულია, ფულთ დაკმაყოფილოს საფრანგეთი, — სხვა ველარაფერი დონისიები თეღარ მოიჭორებს თავი-დამაო.

— ამას წინად ვაუწყეთ მკითხველებს, რომ ჩინეთმა და ინგლისმა საიდუმლო პირობა შეკრეს ერთმანეთში და ამ პირობის ძალით ჩინეთმა უნდა დაუთმოს კუნძული ხაი-ნანი, თუ ინგლისი მოარჩევს მას საფრანგეთთანაო. ეს ამბავი პარიჟში შეუტყვიათ რუსული გაზეთებიდან და ამის გამო, როგორც ერთი ბერმანაიული გაზეთი იწერება, ინგლისში ძალიან სწყენიათ რუსეთის გაზეთებისაგან ამ ამბვის გამოაშკარებება, რადგანაც იქ იმედი ჰქონიათ, რომ ეს პირობის შეკრულობა საიდუმლოდ დარჩებოდა.

— ლორდს ლიუჭირინს უცნობებია მსმალეთის მმართველობისთვის — ინგლისი წინააღმდეგი არ არის, რომ მსმალეთმა სულანში ჯარი მიამველოსო მახლისთან საომრად. მაგრამ მსმალეთი არ თანხმდება თურმე, და გასაკვირველიც არ არის, რომ არ დათანხმდეს. აი რისთვის: ამ ორის წლის წინად, როდესაც პრაზი-ფაშა აჯანყდა, ლიუჭირინმა ყოველი დონისიება იხმარა, რომ მსმალეთს ჯარი არ გაეგზენა ევროპეში. მაშინ ლიუჭირინი ჰუიქრობდა, რომ გინც მგვიტეში მშვილობიანობას დამყარებს, იმის ბატონად ის შეიქმნება და მასზე უზენაესთ უფლებათაც

რესტორანდამ დერეფანში გაღიოდა, გაიღო და შემოვიდა დედე.

— დედილო, რატომ არ მოდიხარ? რათა ხანია, გიციდე; მალე წავიდეთ.

— მხლავე; მომამბეზრე თავი, — მიუგო დედამ.

ბავში დარჩა და დაუგლო ყური ორი ქალის მუსაიფს იმ გვარი შესამჩნევი ყურადღებით, როგორიც სრევიათ პარიჟის ქუჩებზე გამოზრდილ ბავშვებს.

— დამეთანხმეთ, — განაგრძობა ბაბენმა, — რომ განსვენებული სიმონოს ფრჩხილადაც არა ღირდა. მე ის სრულიადაც არ მომწონდა... რაღაც გაუშეკილი იყო. სულ წუწუნებდა... ამასთან გროში-კავიციც არ მოეძებნებოდა ჯიბეში. ნტ! არა, იმგვარი ქმარი არაფერი სასიამოვნოა ჯანმრთელი ცოლისათვის. აი, სიმონოს სულ სხვა არის. მდიდარიც არის და, თუ ლონეს იკითხვ, თათარსაც აჯობებს... — ჰო, — სთქვა დედე, — მე ერთხელ ვნახე ის, როდესაც პირს იბანდა: რამდენი თმები აქვს ხელებზე!

ის მოიბოცებოდა. მხლა კი, როდესაც ინგლისი დამკვიდრდა და საჭიროდ აღარა რაცეს ცუდ-უბრალოდ ებრძოლოს მახლის, ისეც ის ლორდი ლიუჭირინი ურჩევს მსმალეთს სულანში ჯარის გაგზენას. რაღა თქმა უნდა, რომ მსმალეთი უარყოფს ინგლისის ამ გვარს თავიანიობას.

სამა. დ. სხვა. ამბავი.

სურათი რესტორანში. შარსეში ჩამოვიდა თავის საქმეებზე ორი სოფელი კაცი. ისაქმეს, მოხხნენ და ბოლოს შევიდნ მრავალ-საფხთან რესტორანში. სადღეს-უგან გახსნამა იმათ მართვა თუფლებით თითო კბილის-სახინქი. ერთმა სოფელმა, შემდეგ დიდი ხნის ფიქრისა, ადღა დახა-ხანგალი და უნდოდა გაეტარა ეს უცნაური «საქმედა», რომელიც ეგონა, რომ სადღის უგანსაზელი «თავიაო». მაგრამ მეორე მიჭხვდა, რომ ეს როგორღაც საქმეს არ უნდა ჰგვანდესო, მიხვდომიახვდა — ახა სხუები როგორ ეკიდებინ ამ სავერეგებსაო, და მეორე წასხურხულა უფში თავის ამსახვს: «ბატო, მავსა კი არა სჭამენ, მარტო სწყწინანო...»

დარბაისელი ჩინელი. ჩინეთის სალხოს სეგრეტარი წარუდგინეს ვაშინ-გტონში ერთს მძალე წოდების ამერიკანელ ქალს, რომელიც, სსვათა შორის, ჰკითხა იმას: «რას სიკეთეს უფრთავსებენ ჩინელები დადა-გტშია? ჩინელებმა უნახეს — მინაური საქმეების გამგეობასაო. — მაშ თქვენ არ გეუბრებთ, რომ თქვენი ცოდუბი გაკრიგენ ქმრების საქმეშია? — განაგრძობა ამერიკელმა ქალმა. — ჩვენში თითონ კანონი გვაძლევს ნუხასაო. — მიუგო ჩინელმა — რომ ცოდ-ქმრება დაგარღვიოთ, უგეთუ დება-გაცი შეეკვას მამა-კანცის საქმეშიაო. — ეო, მაშ მე რომ ჩინეთში

— წადი აქედამ — შეუტია ბებერმა ბავშვსა. შენ ყოველიგან ეჩრები, სადაც უნცი საქმე არ არის. ბოლოს წარმოსთქვა:

— პარგადა ჰქნა, რომ მოკვდამს სწორედ ბედნიერებაა.

როცა კვლავ გამოველ ქუჩაზე, მე მივიღიოდა წეღა, თითქო ფეხები დამტრეული მქონოდა, მაგრამ მაინც ნამეტნავად არ ვიტანჯებოდი. მე თითქმის კიდევ ვავიღიმე, როდესაც დავინახე ჩემი ახრდილი. მართალია რომ ესთქვათ, მე ძლიერ სუსტი კაცი ვიყავი და ჩემი საქმე არ იყო მარგარიტას შერთვა. აქ მე ვავიხსენე, თუ როგორ მოწყენილი იყო შერანდში, როგორა სტკნებოდა და იტანჯებოდა მუუხარებისაგან. ის კეთილი ცოლი იყო ჩემთვის, მაგრამ მე არასოდეს არა ვყოფილვარ მისთვის საყვარელი. იგი სტიროდა ჩემზე, როგორც ძმაზე. რად უნდა გავუმწარო კვლავ სიცოცხლე? მკედარი არ იქვიანობს. როცა მალლა ავიხედე, დავინახე ჩემ წინ ლიუქსემბურგის

ვსტროვობდუ, რომ ჩემდის ცხრა ვერ გამყრიდნ ქმასაო. — წამოიძნა ქალმა, მაგრამ დაბრახედა ჩინელმა მძახვად დაუგრა თავი და უთხრა: «ქალბატონო, დარწმუნებული ბძანდებოდა, რომ რა დღესაც თქვენ ინებუდით ჩემი სამშობლოს ქვეშეგოდში გამხდარევივით, იმავე დღეს გამოსტკვიდნ ამ განონსაო.»

სამუალება თამბაქოს წვევის შესუსტებისა. ჩრდილოეთ ამერიკაში, ნიუ-ჯერსის შტატში, ამ ბოლეს დროს გამოვიდა განონი, რომლის ძალითაც უგვას მეთამბაქოეს გადასდება 25 მანთანდის ჰჯარიმა, უგეთუ ის მიჭვიდის, გინდა ერთ სივარაც იყოს, უმაწვილს, რომელსაც ვერ არ შესრულებაა 21 წელი.

სამი მცნება ცხოვრებაში. ერთი ბერლისის საყვარელი დოქტორი იტყობდა სოლმე, რომ ძალიან სავერეგელი რამ გაცი იყო ინგლისის წინააღმდეგი ელხი, ლოზდი ლოქტუსიო. რაც გინდ ძალიან ზად განდომება შეილი, არ მოიწვევდა ორ დოქტორს ერთადო. ბუერიც რომ უნიათ და ესუენათ, ის თავისას იმეორება: «მე ვერ უმტუუნებ ჩემგნით მიტეჟულ სიტყვასაო. ერთსეღა სთხოვეს ხესხა, თუ რაში მდგომარეობს ეს სიტყვის მიტემა. იმანაც სთქვა — მამა ჩემმა სიკვიდლის ყამს ჩამამართვა სიტყვას არ გადავმდგარევიავ ჩემს ცხოვრებაში სამ მტნებსა; ესავ ყოველ დღე თითო ჩამხა წყალი, გავიარო დღეში არა ნაკლებ ოთხ ვერსტ-ნახევარი გზს მანდ და, მესამეც, არ მოვიწვიო ორი დოქტორი ერთსა და იმავე დროს. ვგეღს ამპების აღსრულება აუცილებლად საჭიროდა დღეგრძელობისთვისაო.»

უქმურის ხნის დედა-კაცი. სოფელ ლუგავცში, ნოვო-ალექსანდრიის მაზრაში, სცხოვრობს ვილანტე ხიტონის ზომეგოსკისა, რომელიც დაიბადა 1774 წელში. თუმიც ამ ადამიანმა ბუერი ვაიბალი, შეგველი შიგ და დავუქეი მზეს ში, ფიქრში გართული. მარგარიტამოგონება მეტის-მეტად მალეღებდა. მე წარმოვიდგინე ის პროვინციაში, ქალბატონად ბატარა ქალაქში, ძლიერ ბედნიერი და შეყვარებული... ის სულ უფრო-და-უფრო ლამაზდებდა... მას სამი შვილი ჰყავს: ორი ქალი და ერთი ვაჟი. მერმე რა? მე კარგად ვქენი, რომ მოვკედი და, რასაკვირველია, ისე სულელი არ ვიქნები, რომ კვლავ ვაგუოცხლდე მისთვის.

მას აქეთ ბუერი ვიმგზავრე და ვიცხოვრე სხვა-და-სხვა ალაგას. მე შუათანა კაცი ვარ და ისე ვმუშაობდი და ვიჩინდი თავს, როგორც სხვები. სიკვდილი ესტა აღარ მაშინებს; ესტა იმას, მგონი, არც კი სცალია ჩემთვის და მაშინ, როცა მე თვითონ არ მინდა სიცოცხლე, მე მეშინიან, რომ სრულებით არ დავაფიწყდე სიკვდილს.

დ. ბ. ს. — უ. — ე.

